

длі Наукового Товариства виробив з доручення останніх загальних зборів проект нового статуту й „довірочно“ розіслав його членам з проханням подати свої з приводу його думки до Виділу. Виділ мав потім розглянути ці уваги й чи скористуватися з них, опрацьовуючи останню редакцію статуту, чи одкинути. Чимало членів Товариства—додає д. Томашівський—таки справді прислали свої уваги, а от я, підписаний, до Виділу не звернувся, а „поспішився з прилюдною критикою дотеперішнього“ (sic!) проекту й такого завдав цим жалю д. Томашівському, що він аж не стямився, як вийшов по-за межі самого жалю й зійшов на дорогу... ми зараз побачимо, на яку дорогу зійшов заступник голови Наукового Товариства. „Не хочу відгадувати,—пише він,—які *мотиви* велили д. Ефремову піти цю *незвичайною* дорогою“. Д. Томашівський, бачте, „не хоче“ тільки вгадувати мотивів, але звівши на них річ, він тим самим показує свою певність, що були якісь-то особливі мотиви, які велили мені піти „цею незвичайною дорогою“. Така скромна проникливість д. Томашівського викликає у мене насамперед здивування—чого цьому чоловікові хапатися до якихсь невідомих мотивів і пускати мимо ушей той єдиний мотив, що червоною ниткою проходить через увесь мій фельетон про новітні реформаційні заходи в Науковому Товаристві,—а саме, що воно „стоїть перед небезпекою руїни і розвалу?“ Коли б д. Томашівський доводив, що я помиляюся, що перед Товариством новий статут, навпаки, розгортає необмежені перспективи розвитку—він із свого погляду мав би рацію виступати проти моїх думок. Це була б відповідь по суті справи і, так відповідаючи, д. Томашівський мусів би признати й мені рацію, мусів би згодитися, що з мого погляду на незвичайне становище Товариства я мав право піти навіть незвичайною дорогою.

Навіть, кажу, незвичайною, бо такою моя дорога прилюдної критики зовсім мені не здається, і тут ми різно з д. Томашівським думаємо. Він думає, що підготовка кардинальної реформи Товариства повинна йти „довірочно“, потаємці, якимись невидними ширшому громадянству позакулісовими шляхами. Я думаю, що Наукове Товариство повинно відскляною покрівлею стояти й не робити ніяких секретів з того, що, на мій погляд, усе життя його зовсім на інший шлях повертає. Я зовсім свідомо обминув Виділ (про „довірочність“ його проекту оце вперше од д. Томашівського чую) і зовсім свідомо виступив з своїми думками перед ширшою громадою, бо думаю, що реформа Товариства—то не хатня справа того чи иншого Виділу, а прилюдна справа всього українського громадянства і під пильним контролем його вона мусить прохочити і задалегідь до неї повинно громадянство приготувитися, а не довідатись тільки під час загальних зборів, коли на швидку й нерозважно може бути прийнятий той чи инший проект. І ще я думаю, що й для самого Виділу вагу повинно б мати тільки те, щоб дістати критику свого про-

„Звичайною“ дорогою.

Відповідь д. С. Томашівському.

Хоч не зібрався, а мушу ще раз вернутися до сумних подій у Науковому Товаристві ім. Шевченка. Причину до цього дає мені надрукований у суботньому числі нашої газети лист од заступника голови Наукового Товариства, д. Стефана Томашівського, з висловом „щирого жалю“ на мою адресу.

Наперед кажу, що коли б д. Томашівський виступив був із самими жалюми, я б не відповідав зовсім на його листа: жалі—річ занадто суб'єктивна, щоб можна було на них зважати в громадських справах. Але опріч жалів є в тому листі й щось инше, і те „щось“ як не можна краще ілюструє мою думку про те, що „не гаразд щось коїться в вашій науковій державі“ і що годиться всьому українському громадянству як найпильнішу увагу звернути, поки не пізно, на той новий шлях, на який притягом ведуть наше Товариство його теперішні проводирі.

Д. Томашівський оповідає, що Ви-

екту, а якою дорогою, „звичайною“, чи „незвичайною“ — байдуже. Член Виділу виступає з іншими думками. Прилюдна критика йому жалю завдала, він справу реформи вважає за якийсь секрет Виділу й членів Товариства і з тим секретом ховається од громадянства і найбільше ремствує на мене за те, що з секретом я не потаївся, додаючи ще при цій okazji кілька натяків на „дуже особливий (?) тон“ моєї критики, на якесь „поле, яке обминати було б добре“, на якусь „моральну шкоду“, що мав би то я завдати українській справі.

Як собі хоче д. заступник голови, а на таку „звичайну“ дорогу секретів та натяків я ступити не можу. В громадських справах я звик ходити й громадськими ж шляхами, не зважаючи на чийсь жалі, і можу тільки ще раз проказати, що „не гаразд щось коїть-ся в нашій науковій державі“, коли її проводирі не соромляться прилюдно виступати з жалями на те, що їхній секрет вийшов на громаду. Такою „звичайною дорогою“, з такими антигромадськими поглядами, я певен, справді можна завести Наукове Товариство тільки в ті суточки, до яких керує й проект нового статуту, і це ще раз нагадає всьому українському громадянству, перед якою небезпекою опинилося тепер наше найбільше культурне огнище. Для зрозуміння тієї небезпек лист д. Томашівського дає такий цінний і, головна річ, автентичний матеріал, що мені лишається тільки подякувати авторові за ту послугу, яку він зробив противникам реформаційних спроб коштом приниження поваги Наукового Товариства.

Сергій Єфремов.